
DIGITAL
Sikre din digitale fremtid

NÅR DU KOMMER I TANNPIRKER ELLER GELENDER ALDEREN, SÅ ER DET PÅ TIDEN TIL Å BEGYNNE Å TENKE OVER DITT DIGITALE ARV

FOR PÅRØRENDE KAN DØDEN BLI EN DIGITAL HENGEMYR

- Midt i sorgen og sjokket må man få oversikt over utallige digitale brukerkontoer. Det kan gjelde både å få kontroll på Facebook og andre mer private tjenester, og jobb-kontoene. Det er vanskeligere enn de fleste ser for seg: For verken vi eller de digitale tjenestene er spesielt godt rustet til å håndtere plutselig bortgang.

- Hva gjør du om du oppdager at tilgangen til familiens feriebilder gjennom en årrekke er borte, eller når en inkasso-gorilla står på døren og krever penger for en (utenlandsk) abonnementstjeneste som du ikke visste om?

Snorre døde for 12 år siden – Åse Marie får ikke slettet Facebook-profilen

Åse Marie Fjelldal har skrevet utallige e-poster til Facebook, men får ikke svar. Hittil i år har det vært 280 saker om sletting av profiler til avdøde, ifølge Norsk senter for informasjonssikring.

- De færreste av oss ønsker å tenke på at vi an gang skal dø eller at man kommer i en situasjon der man ikke er i stand lenger til å ta vare på sine egne interesser
  Dermed har de færreste av oss som har tatt stilling til hva som skal skje med våre digitale etterlatenskaper når vi dør

- Vi er med andre ord udødelige inntil det motsatte er bevist

- Da kommer det også litt brått på for de pårørende som gjerne må rydde opp, både det digitale og det ikke digitale. Pårørende må på en måte rydde og rote i de digitale skap og skuffer

- Det er ikke alltid den avdøde ønsker at alt de har lagt ut av informasjon og bilder i sosiale medier skal fjernes, eller omvendt at alt skal være tilgjengelig

- Det kan være private mail, Facebook-beskjeder eller dagbøker man ikke ønsker at andre skal ha adgang til

- Om man ikke har sagt noe om dette på forhånd kan det, for de etterlate, være en utfordring å ta stilling til

- Pårørende er som oftest mest opptatt av å få kontroll på ting som synes på nett.

- Samtidig er det stadig flere som ønsker å la deler av avdødes digitale liv leve videre.

  Et eksempel på det er Minnekonto fra Facebook. Forskning viser at dette er et økende fenomen. Det handler for mange om en slags fellesskapsfølelse der man kan dele sorg og få trøst og omsorg på Facebook.
  Forskning viser også at det er nære venner og familie man vil ha oppmerksomhet fra i en sorgprosess. Når vi i gjennomsnitt har 500 Facebook venner er det derfor mange utover nære venner og familie som mottar din personlig informasjon.

- En problemstilling er at f.eks. Facebook kontoer fortsetter å eksistere på nett, lang tid etter at noen har gått bort

- Slike kontoer kan bli hacket og du kan få spørsmål om å bli «venn» men en for lengst avdød venn

- Eller så kan kontoen brukes til å spre falske rykter eller virus. Å bli misbrukt etter sin død er ingen hyggelig tanke

«DIGITAL ARVTAGER» - GOOGLE

- Google gir de som har en Google-konto mulighet til å bestemme hva som skal skje med de data de har hos Google

- Det gjelder å utpeke en eller flere personer som skal ta vare på disse data

- Det kan handle om Google Foto, Google Drive, Gmail og mange andre Google tjenester

- Dette gjør man i «Administrer Google kontoen din»

«DIGITAL ARVTAGER» - APPLE

- Apple gir de som har en Apple-ID en mulighet til å bestemme hva som skal skje med de data de har hos Apple
- Det gjelder å utpeke en eller flere personer som skal ta vare på disse data
- Det handler om data du har i iCloud eller ellers hos Apple. Ikke abonnementer og betalingsinfo
- Dette gjør man i «Innstillinger» og «Passord og Sikkerhet»

«DIGITAL ARVTAGER» - FACEBOOK

- Facebook gir de som har en Facebook-konto, mulighet til å bestemme hva som skal skje med de dette Facebook-konto, i form av en «Minnekontoforvalter»
  En minnekonto er et sted der venner og familie kan samles og dele minner etter at noen har gått bort.

- Det gjelder ikke å «ta over» Facebook konto. Minnekontoforvalteren din kan bare administrere innlegg som publiseres etter at du er død. Vedkommende kan ikke publisere som den avdøde

- Dette gjør du i Innstillinger i Facebook

«DIGITAL ARVTAGER» - ANDRE

- Dessverre har blant annet Microsoft ingen mulighet til å angi hva som skal skje med dine data du har hos Microsoft

- Her må de etterlate gå «den tunge veien»

FREMTIDSFULLMAKT

- Ny vergemålslov trådte i kraft i 2013, fordi behovet for formelle fremtidsfullmakter har vokst frem i takt med økt levealder og en sterkt økende antall personer med demens

- Fremtidsfullmakter brukes også i de nordiske landene (Finland, Sverige og Danmark)

- Vergemålsloven Kapittel 10

- Det er en rimelig antagelse at det er opprettet ca. 80.000 fremtidsfullmakter i Norge

FREMTIDSFULLMAKT

- Demens og annen alvorlig sykdom kan gjøre at du en gang i fremtiden trenger hjelp. Hvis du oppretter fremtidsfullmakt, kan du bestemme at noen du stoler på, skal ta vare på dine interesser den dagen du ikke klarer det selv

- Lovtekst: «En fremtidsfullmakt er en fullmakt til én eller flere personer om å representere fullmaktsgiveren etter at fullmaktsgiveren på grunn av sinnslidelse, herunder demens, eller alvorlig svekket helbred ikke lenger er i stand til å ivareta sine interesser innen de områdene som omfattes av fullmakten.»

EN FREMTIDSFULLMAKT ER KANSKE ET AV DE VIKTIGSTE DOKUMENTENE DU BØR HA,

SOM FORHÅPENTLIGVIS LIKEVEL ALDRI BLIR BRUKT

IKKE VENT TIL DET ER FOR SENT

HVORFOR?

- Styrker den enkeltes selvbestemmelsesrett, ikke nødvendig å avvente eller innhente en avgjørelse fra offentlig myndighet, og det sparer det offentlige for utgifter til opprettelse og oppfølging av ordinært vergemål
- Hvis du oppretter fremtidsfullmakt, kan du selv bestemme hvem som skal ta vare på dine interesser den dagen du ikke klarer det selv. Den beskriver altså hvem du ønsker skal være din støtteperson og fullmektig.
- Fremtidsfullmakten legger også føringer for avgjørelser som fullmektigen skal ta på dine vegne. Slik kan fullmektigen være trygg på hva som er dine ønsker og ivareta interessene dine på en god måte
- Hvis du velger å opprette en fremtidsfullmakt, er det du som er «fullmaktsgiver». Personen du velger til å ivareta interessene dine, omtales som «fullmektig» eller «fremtidsfullmektig». Ordningen er i utgangspunktet gratis og du kan selv utforme fremtidsfullmakten

UTEN FREMTIDSFULLMAKT KAN DU ENDE OPP I EN SITUASJON DER STATSFORVALTEREN OPPNEVNER EN VERGE TIL DEG, SOM KAN TA BESLUTNINGER RUNDT DINE INTERESSER SOM KAN KOMME I KONFLIKT MED BÅDE DINE OG FAMILIENS ØNSKER

FREMTIDSFULLMAKT KONTRA VERGEMÅL

- Fylkesmannen bestemmer hvem som skal være din verge og hva vedkommende kan foreta seg på vegne av deg. Har du ikke opprettet en fremtidsfullmakt, men havner i en situasjon der du ikke kan ivareta dine egne interesser, vil Statsforvalteren oppnevne en verge som ivaretar dine interesser. Har du ikke ektefelle, barn eller søsken, vil en fremmed person kunne oppnevnes som din verge. Et vergemål medfører også mange begrensninger, i forhold til mulighetene en fremtidsfullmakt gir deg.

- I stedet for at det i fremtiden oppnevnes en verge for deg, kan du selv opprette en fremtidsfullmakt på forhånd. En fremtidsfullmakt kan helt eller delvis erstatte vergemål. Dersom fremtidsfullmakten dekker behovene dine, blir det ikke nødvendig å oppnevne en verge selv om du en gang i fremtiden skulle bli så syk at du ikke lenger er i stand til å ivareta egne interesser

- Med en gjensidig fremtidsfullmakt kan et ektepar sikre at deres interesser skal ivaretas av den andre parten om de selv ikke er i stand til dette. Rammes du for eksempel av demens, vil din ektefelle kunne råde over økonomien din og ta avgjørelser på dine vegne

TRENGER DU TESTAMENT NÅR DU HAR OPPRETTET FREMTIDSFULLMAKT?

Mange vil ha behov for å opprette både testament og fremtidsfullmakt, siden dette er to forskjellige typer disposisjoner. Fremtidsfullmakten trer vanligvis i kraft når du ikke lenger er i stand til å ivareta egne interesser, og opphører når du dør. Testamentet derimot trer i kraft når du du dør. Behovet for et testament er derfor til stede uavhengig av om du har opprettet fremtidsfullmakt.

Funksjon	Fremtidsfullmakt	Testament
Tidspunkt	Gjelder mens du lever	Gjelder etter din død
Formål	Beslutninger tas for deg	Eiendeler fordeles
Dekker	Økonomi, eiendom, helse osv.	Hus, bil, banksparing osv.
Fordeler	Kontroll over avgjørelser, respekterer ønsker	Kontroll over arvefordeling
Ulemper	Risiko for misbruk av makt	Ingen innvirkning på livet ditt

ABSOLUTTE KRAV TIL FREMTIDSFULLMAKT (FORMKRAV

- En fremtidsfullmakt har strenge formkrav. For at fremtidsfullmakten skal være gyldig må disse formkrav være oppfylt
- Du må være over 18 år og mentalt frisk og full klar over betydningen av fremtidsfullmakten
- Fremtidsfullmakten må være skriftlig, og det må gå klart frem at fullmakten er ment å ha en fremtidsvirkning. Det betyr at fullmakten må være tydelig på at den skal gjelde etter at du har blitt så fysisk og/eller mentalt svekket at du ikke lenger selv greier å ivareta interessene dine innen de områdene fullmakten regulerer
- Fremtidsfullmakten skal undertegnes av to vitner som du (fullmaktsgiveren) har godtatt. Følgende krav stilles til vitnene:
  - vitnene bør helst ikke ha noen egeninteresse i at fremtidsfullmakt blir opprettet
  - vitnene må ha fylt 18 år og forstå betydningen av å undertegne og fullmektigen selv
  - fullmektigens ektefelle, samboer, foreldre, barn og barnebarn kan ikke undertegne som vitne

FREMTIDSFULLMAKT BØR INNEHOLDE:

- Det må gå tydelig fram at denne har en fremtidsvirkning: nevn i første setning at denne fremtidsfullmakten skal gjelde i fremtid når fullmaktsgiver ikke er i stand lenger .....
- Det øvrige følger av vergemålsloven § 81 og er absolutte krav
- Dato for når fullmakten ble opprettet
  Datoen på fremtidsfullmakten kan være avgjørende dersom det oppstår tvil om at du var i stand til å forstå fullmaktens betydning på opprettelsestidspunktet)
- Vitnenes fødselsdato og adresse/kontaktinformasjon og vitnenes relasjon til fullmaktsgiver vil bidra til å avklare om vitnene er habile eller inhabile med tanke på innholdet i fremtidsfullmakten. Eksempel på relasjon kan være nabo, kollega, venn osv. Vitner blir ikke alltid kontaktet, men det kan være ønskelig å ha kontaktinformasjon dersom det stilles spørsmål ved fullmaktens gyldighet

- Det bør fremgå at vitnene, ved å påtegne fremtidsfullmakten, bekrefter at du har opprettet fremtidsfullmakten av egen fri vilje og at du, som fullmaktsgiver, forstod innholdet og fremtidsfullmaktens betydning da du undertegnet den

- Dersom det er flere fullmektiger, bør ansvarsområdet til hver enkelt fullmektig fremgå klar av fullmakten. Dersom du for eksempel ønsker at en av fullmektigene skal foreta dagligdagse disposisjoner som typisk betaling av utgifter, men at mer betydningsfulle avgjørelser som for eksempel salg av eiendom skal tas av fullmektigene i fellesskap, bør dette fremgå tydelig av fullmakten

HVA KAN FREMTIDSFULLMAKT REGULERE?

- Fullmakten kan omfatte både økonomiske og personlige forhold, eller den kan begrenses til nærmere angitte forhold, slik som for eksempel salg av bolig og betaling av regninger
- Hvem som skal representere deg overfor Nav, kommune og sykehjem. Da vil fullmektigen din kunne søke om tjenester og ytelser fra det offentlige og klage på vedtak. Personlige forhold kan for eksempel være fullmakt til å rydde opp i digitale tilganger.
- Det kan også være at man vil bo lengst mulig hjemme, at man vil ha med bestemte eiendeler til sykehjemmet eller at det skal brukes penger på sydenturer eller kulturelle arrangementer som man pleier å ha glede av.

EN FREMTIDSFULLMAKT KAN EKSEMPELVIS INNEHOLDE:

- Disponering av bankkontoer og verdipapirer
- Representasjon ovenfor offentlig myndigheter
- Hva som skal skje med boligen din
- Hvem som skal ha rett til å ta helseavgjørelser på dine vegne
- Muligheten for å gi gaver og forskudd på arv
- Hva som skal skje med din digitale arv
- Hvordan ønsker jeg at «mine dager» skal se ut (kultur, utflukter, glass vin om kvelden)
- Hvordan ønsker jeg at «andre skal forholde seg til meg» (stell, omgang, sosiale kontakter)

Fullmektigens oppgaver

Ivareta mine *økonomiske* interesser, herunder begrenset til:

☐ Disponere mine bankkontoer og mine bankbokser

☐ Betale mine utgifter og inngå avtaler om betalingstjenester knyttet til kontoene som eksempel eFaktura og AvtaleGiro

☐ Håndtere min gjeld og mine forsikringsavtaler

☐ Selge min bolig når jeg får fast sykehjemsplass, herunder adresse/kommune/gnr/bnr/ og inngå alle nødvendige avtaler, samt signere på dokumenter relatert til salget. Nettoprovenyet skal innbetales min konto om ikke annet fremgår uttrykkelig i denne fullmakt.

☐ Selge min fritidseiendom når jeg ikke lenger kan benytte meg av denne og/eller får fast sykehjemsplass, herunder adresse/kommune/gnr/bnr og inngå alle nødvendige avtaler, samt signere på dokumenter relatert til salget. Nettoprovenyet skal innbetales min konto om ikke annet fremgår uttrykkelig i denne fullmakt.

☐ Signere erklæring om at jeg ønsker å sitte i uskifte ved min ektefelle/samboers død

☐ Begjære/samtykke til skifte av dødsboet etter min ektefelle/samboer

☐ Begjære skifte av mitt uskiftebo

☐ Ivareta mine interesser som arving i et dødsbo og kunne ta aktuelle avgjørelser i denne forbindelse

☐ Utdeling av gaver (spesifiser til hvem, sum og ved hvilken anledning bryllup/dåp/konfirmasjon evt. annet tidspunkt eller anledning)

☐ Utdeling av arveforskudd (spesifisere til hvem, sum og når, eks: utdeling av nettoprovenyet til barn etter salg av bolig. Dersom ett barn skal få overta fast eiendom til avtalt pris må dette spesifiseres helt konkret.)

☐ Ved kjøp av ny bolig til min ektefelle/samboer for det tilfelle at jeg har fått fast sykehjemsplass, skal fullmektig kunne pantsette nåværende bolig som vi eier i fellesskap for opptak av nytt lån som skal finansiere bolig til min ektefelle/samboer. Hjemmelsforholdet skal være uendret.

☐ Salg/kjøp av verdipapirer (her kan man med fordel eksemplifisere nærmere)

☐ Fordele løsøregjenstander av større verdi (eller av følelsesmessig stor betydning) på følgende måte: Her må man beskrive den aktuelle fordeling og de aktuelle gjenstander

Det skal alltid være gjenstående minimum kr 500 000 av mine midler på brukskonto. (Det anbefales å alltid ha en solid bufferkonto til uforutsette utgifter, som helsestell, medisiner og lignende det offentlige ikke vil kunne dekke)

Ivareta mine *personlige* interesser, herunder begrenset til:

☐ Søke om aktuelle offentlige og kommunale tjenester jeg har behov for og krav på, samt om nødvendig klage på vedtak fra det offentlige

☐ Ivareta mine interesser i evt. sivil sak med hovedforhandling (sivil rettssak)

☐ Jeg utpeker følgende person til å være min nærmeste pårørende og få rettigheter som nærstående etter helselovgivningen: *Navn på utpekt*. (Dette er ikke nødvendig om man er enig i lovens utgangspunkt. I henhold til pasient- og brukerrettighetslovens § 1-3 b, heter det at *«Dersom pasienten eller brukeren er ute av stand til å oppgi pårørende, skal nærmeste pårørende være den som i størst utstrekning har varig og løpende kontakt med pasienten eller brukeren, likevel slik at det tas utgangspunkt i følgende rekkefølge: ektefelle, registrert partner, personer som lever i ekteskapslignende eller partnerskapslignende samboerskap med pasienten eller brukeren, barn over 18 år, foreldre eller andre som har foreldreansvaret, søsken over 18 år, besteforeldre, andre familiemedlemmer som står pasienten eller brukeren nær, verge eller fremtidsfullmektig med kompetanse på det personlige området.»*

☐ Så lenge jeg er i helsemessig stand til det, ønsker jeg å foreta følgende turer/reiser/ opplevelser/mv.

☐ Jeg ønsker at følgende gjenstander skal tas med på sykehjemmet, herunder xx

☐ Sørge for sletting av mine profiler på sosiale medier og rydde opp i mine digitale tilganger dersom jeg ikke lenger er i stand til å nyttiggjøre meg disse. For det tilfelle at fullmektig ikke har tilgang til mitt passord skal fullmektig kunne kontakte tjenesteleverandør og be om sletting av aktuelle profiler og tjenester. Det er også mulig å regulere at fullmektig skal kunne opprette såkalt «minnkonto»/ «memorialized accounts»

- Det finnes eksempel og skjema på en fremtidsfullmakt på nettet, for eksempel vergemål.no.

- Være nøye med å beskrive hva fremtidsfullmakten skal regulere, noen som betyr at de skjemaene som finnes på nettet må tilpasses dine ønsker.
  Dersom fremtidsfullmakten er for begrenset, enten utilsiktet eller fordi du bevisst har valgt å avgrense fullmakten, kan løsningen være at du må ha et vergemål (som løper parallelt med fremtidsfullmaktsforholdet) hvis det skulle oppstå andre og/eller uforutsette spørsmål.

- Dersom du ønsker hjelp og veiledning for å sikre at fremtidsfullmakten i størst mulig grad skal dekke det fremtidige hjelpebehovet ditt, anbefaler vi at du tar kontakt med en advokat

- For enkelte kan det være lurt å oppsøke fastlegen og få en legeerklæring så snart fullmakten er skrevet. Dette er særlig viktig dersom du har en begynnende kognitiv svikt på det tidspunktet du underskriver fremtidsfullmakten. På den måten kan du unngå at det senere oppstår tvil om at du forstod fremtidsfullmaktens innhold og betydningen av å opprette fullmakten

DET SOM IKKE REGULERES AV EN FREMTIDSFULLMAKT

- stemme ved valg
- inngå ekteskap
- erkjenne farskap
- samtykke til donasjon av organer
- opprette eller tilbakekalle testament

NOEN TING Å TENKE PÅ MHT FREMTIDSFULLMAKT

- **«Sett noen på reservebenken» –**
  Når en fremtidsfullmakt settes opp velger de fleste ektefelle eller annen nær familie som barn. Men husk å sette inn en reserve

- **Tenk nøye over utformingen –**
  For eksempel når det handler om salg av bolig at det først skal kunne disponeres over din bolig når du og dine nærmeste ikke lenger kan bo hjemme

- **Unngå konflikter –**
  Å måtte forholde seg til en verge kan oppleves som en stor belastning for de pårørende. En riktig utformet fremtidsfullmakt vil kunne unngå disse mulige konflikter

STADFESTING OG OPPBEVARING

- Per i dag er det ingen registreringsordning for fremtidsfullmakter. En fremtidsfullmakt trenger ikke å stadfestes av Statsforvalteren for å være gyldig, så lenge den er gyldig opprettet og oppfyller alle formkrav

- Statsforvalteren kan ikke stadfeste en fullmakt som ikke har trådt i kraft og skal derfor ikke ha framtidsfullmakten til behandling før den har begynt å virke

- Stadfesting gjøre det lettere for deg å representere fullmaktsgiver overfor tredjepersoner. Dersom Statsforvalteren stadfester ikrafttredelsen av fremtidsfullmakten, vil du motta en attest som du kan legge frem når du ivaretar fullmaktsgivers ønsker og behov. Statsforvalteren sørger for at fremtidsfullmakten tinglyses og registreres i aktuelle registre som løsøreregisteret, grunnboken, enhetsregisteret, foretaksregisteret, verdipapirsentralen og folkeregisteret

- Det du skal sende inn for stadfesting er originaldokumentet av fremtidsfullmakten signert av fullmaktsgiver og to vitner, legeerklæring som bekrefter at fullmaktsgiver har en sykdom eller sinnslidelse som gjør at vedkommende ikke kan ivareta sine interesser og dokumentasjon på at aktuelle personer er informert

- Det eksisterer per i dag ingen oppbevaringsløsning for fremtidsfullmakter, men det anbefales at original fremtidsfullmakt oppbevares forsvarlig, f.eks. i en safe, våpenskap e.l. Oppbevaring bør avtales med eller gjøres i samråd med fullmektigen, slik at han eller hun vet hvor fremtidsfullmakten er når den skal tas i bruk.

NÅR TRER EN FREMTIDSFULLMAKT I KRAFT?

- Når fullmaktsgiveren ikke kan ivareta egne interesser på grunn av sykdom eller svekkelse, må den som er fullmektig ta stilling til om fremtidsfullmakten skal tas i bruk
- Det er altså fullmektigen skal ta stilling til når fullmakten er i kraft, men fullmektig vil ha et objektivt erstatningsansvar for at hun/han handler etter gyldig fullmakt
- For å vurdere dette vil det være nødvendig med en legeerklæring som bekrefter fullmaktsgivers helsetilstand
- Fullmektigen skal snarest mulig underrette fullmaktsgiveren og fullmaktsgiverens ektefelle eller samboer om fullmaktens ikrafttredelse og om dens innhold. Hvis fullmaktsgiveren ikke har ektefelle eller samboer, skal andre nære slektninger underrettes.

- Fremtidsfullmakt kan brukes på flere områder uten stadfestelse. Men det kan være lurt å sende den til statsforvalteren tidlig for stadfesting fordi kartverket (selge eller overdra eiendom), tingretten og mange banker krever en stadfestet versjon og saksbehandlingen hos statsforvalter tar tid
- Statsforvalteren kan ikke stadfeste en fullmakt som ikke har trådt i kraft og skal derfor ikke ha framtidsfullmakten til behandling før den har begynt å virke
- Med stadfestet fremtidsfullmakt får fullmektig tilgang til fullmaktsgivers bankkonto, skattemelding, NAV og andre viktige institusjoner som helseinstitusjoner

TAKK FOR OPPMERKSOMHETEN

SPØRSMÅL?